

Masarykova univerzita

Fakulta

Obor řízení

Uchazeč

Pracoviště uchazeče

Habilitační práce

Filozofická fakulta

Český jazyk

Mgr. Michaela Křivancová, Ph.D.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Profilování obrazu světa z frazeologické materiállové základny. Pohádkové bytosti v českém frazeologickém obrazu světa

Složení komise

Předseda

prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

doc. PhDr. Zdeňka Hladká, Dr.

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

doc. PhDr. František Štícha, CSc.

Akademie věd ČR

Assoc. Prof. Anna Maria Perissutti, Ph.D.

Univerzita v Udine

Členové

Hodnocení vědecké / umělecké kvalifikace uchazeče

Mgr. Michaela Křivancová, PhD., patří dnes mezi představitele střední generace jazykovědné bohemistiky. Z předložené bibliografie velmi zřetelně vyplývá badatelský profil habilitandky. Základním rysem její badatelské práce je vnímání jazykovědy jako interdisciplinárního vědeckého poznávání, a to toho směru, který má ambici zkoumáním češtiny přispívat nejen k poznání jí samé, ale taky k poznání jejího fungování ve světě. Zprvu to bylo poznávání podílu češtiny na konstrukci česky psaného literárního díla, později a dosud poznávání podílu češtiny na jazykovém obrazu světa. Proto habilitandka publikuje jak v těch lingvistických časopisech, které se profilují jako podium pro zkoumání jazyka i literatury (*Slovo a slovesnost* tuto svou orientaci ukazuje už od svého založení svým názvem), tak v časopisech literárněvědných (např. *Česká literatura*) a publikacích lingvistických (*Naše řeč*).

Činnost kol. Křivancové je spojena se dvěma městy a vědeckými institucemi v nich. V Českých Budějovicích vystudovala na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity češtinu a občanskou nauku. Po úspěšném ukončení studia už se jednoznačně orientovala na práci s českým jazykem. V letech 2001 – 2002 učila češtinu na třech českobudějovických středních školách, v letech 2002 – 2004 učila češtinu na střední škole v Praze. V letech 2005 – 2008 byla interní doktorandkou na Ústavu českého jazyka FF MU v Brně, přičemž Brno si za místo svého vědeckého školení zvolila proto, že zde našla v osobě prof. M. Grepla školitele, který splňoval její očekávání naučit se lingvisticky myslet tak, aby své jazykovědné školení mohla využít při studiu děl české krásné literatury. Cílem pak bylo to, co analýzou vybraných aspektů literárního díla pozná, promítnout zpět do poznávání češtiny. To, co se v průběhu doktorského studia naučila, použila pro zpracování své doktorské disertační práce *Moc slova. Koncepce jazyka a řeči v prozaických textech Věry Linhartové*. Úspěšně ji obhájila v roce 2008 a složila doktorskou zkoušku, takže v téměř roce získala titul Ph.D. Monografie pak v roce 2013 vyšla tiskem v nakladatelství Akropolis.

Po ukončení doktorského studia se kol. Křivancová vrátila do Českých Budějovic a v letech 2009 – 2017 pracovala jako odborná asistentka na Katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, v roce 2017 přešla na Ústav bohemistiky Filozofické fakulty téže univerzity, kde pracuje dosud. Zpočátku vcelku logicky zúročovala své znalosti z doktorského studia v sérii časopiseckých a sborníkových studií tematizujících různé jazykové aspekty díla Věry Linhartové. Společným metodologickým jmenovatelem těchto prací je postulát, který je spojen s lingvistickou konfesí M. Grepla, totiž rozlišování češtiny jako jazykového systému a užívání češtiny v komunikaci, přičemž dominance přístupu k jazyku je v tomto výzkumu v jeho užívání (tj. pragmatika je nad gramatikou). Kol. Křivancová tedy zkoumá jazyk v komunikaci, zvl. v komunikaci literární. Konkrétní obraz takto koncipované badatelské práce zprostředkovávají názvy studií, např. *Literární text jako prostředek komunikace (promluvy Věry Linhartové)*, *Noetický princip slova (Nad texty Věry Linhartové)*, *Ontologický princip slova (Nad texty Věry Linhartové)* aj.

Další vědecký vývoj habilitandky se logicky odrazil od východisek pozorování češtiny jako jazyka literární komunikace a využívání jeho kreativních potencií. Dospívá tak k nově formulovaným předmětům svého vědeckého výzkumu. Jeden předmět zájmu je (řečeno terminologií, kterou navrhl přední představitel evropské frazeologie prof. F. Čermák) analýza jazykových výrazů stojících mimo pravidelný jazyk. Habilitandka z celého balíku jazykových jevů asociovaných s tímto postulátem orientuje svůj zájem na frazeologii / idiomatiku. Teorii nachází u F. Čermáka, nepřebírá ji však mechanicky, ale prověřuje ji jazykovými daty a zároveň tak kanonickou teorii cizeluje a modifikuje (mj. připojením dalšího obligatorního rysu pro identifikaci frazému), což svědčí o samostatnosti jejího lingvistického myšlení. Druhý předmět zájmu je z oblasti česko-polské teorie kognitivní a kulturní lingvistiky a etnolingvistiky, spojený s autoritami J. Bartmiński, I. Vaňková, L. Saicová-Římalová. Tento mezinárodně vlivný projekt ústí ve výzkumu etiketovatelnému jako interpretace světa fixovaná v jazyce a jazykový obraz světa. Kol. Křivancová tedy spojila frazeologii/idiomatiku a jazykový obraz světa a z tohoto hlediska se dívá zvl. na pohádkové bytosti. Nejvýznamnějším výsledkem jejího výzkumu je předložený habilitační spis *Profilování obrazu světa z frazeologické materiállové základny. Pohádkové bytosti v českém frazeologickém obrazu světa*.

Za důležité je třeba pokládat i to, že kol. Křivancová výsledky svého bádání publikuje i v zahraničí (v Polsku a na Slovensku) a že publikuje i anglicky. Její výzkum je zajímavý i pro zahraniční lingvisty, protože obě teorie, které habilitandka používá, jsou v Evropě známé a lingvisté jsou zvědaví na to, co lze jejich použitím na česká data poznat.

Exaktně měřitelné výsledky vědecké práce habilitandky jsou: (a) 1 publikovaná doktorská disertační práce, (b) 8 článků v databázi Scopus, (c) 6 článků v recenzovaných časopisech, (d) 1 kapitola ve vědecké knize, 5 článků v konferenčních sbornících, (e) 5 citací v mezinárodních databázích, (f) 15 citací jinde.

Závěr: Vědecká / umělecká kvalifikace uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci habilitačních řízení v oboru Český jazyk.

Hodnocení pedagogické způsobilosti uchazeče

Kol. Michaela Křivancová, PhD., svou pedagogickou činnost na bohemistických univerzitních pracovištích orientuje ve shodě se svou vědeckou orientací: vede výuku předmětů ze synchronní lingvistiky v bakalářském i magisterském studijním programu. Přirozeně se soustřeďuje na ty předměty, které zná i z vlastního výzkumu češtiny. Kvantitativně vyjádřeno: Během svého působení na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity vedla přednášky z morfologie (8 semestrů), stylistiky (2 semestry) a syntaxe (7 semestrů) a semináře z morfologie (8 semestrů), současný český jazyk (4 semestry), jazyk a jazyková komunikace (6 semestrů), syntax (7 semestrů), didaktika mateřského jazyka (2 semestry) a praktická cvičení z češtiny (2 semestry). Na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity zajišťovala výuku těchto předmětů: pravopis v teorii a praxi (1 semestr), slovtvorba (4 semestry), stylistika (4 semestry), gramatika a text (3 semestry), teorie verbální komunikace (3 semestry), současná česká gramatika – morfologie (3 semestry), současný český jazyk – syntax (3 semestry), textová lingvistika (2 semestry) a lingvistické a stylistické aspekty textu (1 semestr). Dále vedla celkem 20 bakalářských diplomových prací a 10 magisterských diplomových prací. Všechny práce byly úspěšně obhájeny. V současnosti vede dalších 6 prací.

Pedagogickou část profilu vysokoškolské učitelky naplňuje habilitandka taky tvorbou učebních textů. Celkem vydala 14 studií věnovaných didaktice češtiny pro základní a střední školy a garantovala 3 další knižní publikace.

Výčet pedagogických aktivit habilitandky jasně ukazuje šíři pedagogické činnosti. Její kvalita je garantována tím, že habilitandka zná vědecké popisy češtiny, sama v řadě předmětů bádá a ovládá i didaktické aspekty výuky. To vše uplatnila a uplatňuje při přípravě učitelů češtiny.

Pedagogické a odborné znalosti kol. Křivancová prokázala rovněž svou veřejnou habilitační přednáškou *K českým frazeologickým souslovím s pojmenovací funkcí*, která se uskutečnila 6. dubna 2022. Zúčastnilo se jí 29 posluchačů (studentů i učitelů) a diskutovali 4 učitelé a 3 studenti. Hodnotící komise (doc. Z. Hladká, doc. F. Štícha, prof. P. Karlík) mohla konstatovat, že habilitandka přednesla přednášku elegantně, věříc si jak jako vědkyně, tak jako vysokoškolská pedagožka. Přednáška měla logickou kompozici, formulace byly jasné a srozumitelné, efektivně využila podpory powerpointu. Přednášející dokázala na diskusní příspěvky odpovídat přesně a jasně.

Závěr: Pedagogická způsobilost uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci habilitačních řízení v oboru Český jazyk.

Hodnocení habilitační práce uchazeče

Kol. M. Křivancová, PhD., předložila jako habilitační spis práci *Profilování obrazu světa z frazeologické materiálové základny. Pohádkové bytosti v českém frazeologickém obrazu světa*. Základním úkolem, který musela teoreticky věrohodným způsobem řešit jako prerekvizitu výzkumu, je vytvoření koncepce, která umožní při výzkumu jednoho tématu integrovat dva podstatně odlišné teoretické přístupy, strukturalisticky konstruovanou teorii frazeologie/idiomatiky a kognitivisticky konstruovanou teorii etnolingvistiky a kulturní lingvistiky. Habilitační práce se tak začleňuje do kontextu reprezentovaného zejména dvěma vlivnými proceedings z mezinárodních konferencí (L. Janovec, ed.) Svět v obrazech a ve frazeologii (2017, 2021), tj. nejde o práci pionýrskou, ale mohoucí těžit z předcházejícího výzkumu. To dává oponentům do rukou vlastně etalon, na jehož základě lze objektivně posoudit vědeckou kvalitu a přínos habilitačního spisu. Záměrem habilitační komise bylo, aby oponenty práce byli jmenováni tři lingvisté/lingvistky, kteří/ktelé co možná nejkompetentněji zhodnotí z výše uvedených a dalších relevantních aspektů vědeckou úroveň práce. Proto jimi jsou: doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D., z Filozofické fakulty UK v Praze, doc. PhDr. Jasňa Pacovská, CSc., z Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci a doc. Mgr. Elena Krejčová, Ph.D., z Filozofické fakulty MU. Oponenti se na hodnocení habilitační práce neshodli: doc. Saicová-Římalová a doc. Krejčová konstatují, že práce splňuje požadavky kladené na habilitační práce v oboru český jazyk, doc. Pacovská konstatuje, že práce nespĺňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitační práce v oboru český jazyk.

Doc. Saicová-Římalová evidentně práci posuzuje primárně z hlediska kognitivní lingvistiky, sama jsouc jednou z jejích hlavních představitelů. Ve svém posudku uvádí, že výsledky analýzy pokládá za zajímavý příspěvek k výzkumu jazykového obrazu světa pohádkových bytostí. Kladně oceňuje, že autorka usiluje o jasné vymezení cíle práce i o stanovení co nejpřesnějších kritérií pro výběr zkoumaného materiálu i jeho klasifikaci, že stanovené postupy při analýze dodržuje a že v určeném rámci dosáhla svého cíle. Výhrady oponentky se týkají metodologie výzkumu a souvisejí zejména s výklady o významu a jeho významu a s nedostatečně kritickým přístupem k použitým zdrojům dat. Práci také poněkud chybí ukotvení v širším kontextu mezinárodním, pokud jde o teorii frazému/idiomu, a v kontextu mezioborovém, pokud jde o téma pohádkových bytostí. Za nevhodné oponentka pokládá i to, že autorka v práci neuvedla, se kterými jejími předchozími pracemi text habilitačního spisu souvisí a jaké jsou mezi ním a těmito publikacemi vztahy.

Doc. Pacovská ve svém posudku uvádí, že při posouzení kvality habilitační práce se opírá o směrnice Masarykovy univerzity č 7/2017. Podle nich má habilitační práce obsahovat nové poznatky, které musí být uspořádány a musí tvořit určitý systém. Tyto poznatky musí být

srozumitelné, aby práce mohla sloužit jako zdroj podnětů, kterých lze využít v praxi. Oponentka konstatuje, že posuzovaná práce bohužel tato kritéria nenaplní. Hlavní problém, který prolíná celou prací, je nejasnost teoretických východisek a vágní definování pojmů, které jsou součástí buď poznávaného objektu, nebo poznávacího aparátu. Jde např. o pojmy jazykový obraz světa, stereotyp, pojmové profily, konotace aj., které jsou v teoriích, ze kterých habilitandka vychází, precizně definovány, ale habilitandka je bez argumentace, nebo bez přesvědčivé argumentace interpretuje po svém. Oponentka se domnívá, že kvalitu práce snižují neobratné formulace, které jsou možná jednou z hlavních příčin mnoha nedorozumění.

Doc. Krejčová ve svém posudku kladně hodnotí to, že autorka při analýze frazeologického materiálu záměrně nepoužívá metodiku a zažitou terminologii Čermákovy české frazeologické školy, ale snaží se na frazeologii nahlížet jako na jeden z projevů vnímání a budování jazykového obrazu světa, čili pohledem kognitivní lingvistiky nebo entolingvistiky. Proto využívá právě metod těchto teorií a prakticky zcela rezignuje na analýzu formální stránky materiálu. Tato orientace ovšem podle oponentky způsobuje, že především v interpretaci některých teoretických frazeologických postulátů habilitandka není vždy dostatečně přesná. Oponentka ale na druhé straně velmi oceňuje fakt, že se habilitandka odvážně pustila do polemiky s některými tvrzeními F. Čermáka. Nakonec ale oponentka tvrdí, že zvolená korpusová a sémanticko-funkční analýza, obohacená o různorodé autorčiny komentáře, je pro daný typ práce s excerpovaným materiálem vhodná a odpovídající cílům práce. Vyzdvihuje, že korpusová část práce je zpracována velmi detailně a přehledně. Dobře slouží k vyvozování tzv. frazeologického obrazu světa.

Přestože jeden ze tří oponentských posudků nedoporučuje spis jako práci habilitační, další dva posudky jsou kladné a zdůrazňují vědecké výsledky práce, a komise se proto usnesla, že spis **Profilování obrazu světa z frazeologické materiállové základny. Pohádkové bytosti v českém frazeologickém obrazu světa** jako práci habilitační doporučuje.

Závěr: Úroveň habilitační práce uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na habilitační práce v oboru Český jazyk.

Výsledek tajného hlasování komise

Hlasování se uskutečnilo: elektronicky

Počet členů komise		5
Počet odevzdaných hlasů		5
z toho	kladných	5
	záporných	0

Návrh komise

Na základě výsledku tajného hlasování následujícího po zhodnocení vědecké / umělecké kvalifikace, pedagogické způsobilosti a úrovně habilitační práce uchazeče předkládá komise Vědecké radě Filozofické fakulty Masarykovy univerzity návrh **jmenovat uchazeče docentem** v oboru Český jazyk.

V Brně dne 02.05.2022

prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.

.....